

TEKNOLOGISK
INSTITUT

BETONHÅNDBOGEN

Nyt kapitel om bæredygtighed

Claus V. Nielsen, Dansk Betonforening, 2023-03-14

INDHOLD

- Introduktion, bæredygtig beton og grøn beton generelt og historik
- Hvad er der kommet med i kapitlet?
- Kapitlets opbygning og nedslag i forskellige emner
- Eksempler baseret på EPD data
- Spørgsmål

BETONHÅNDBOGEN

- Kapitel 21 udvides:
    - 21.1 Bæredygtig Beton
    - 21.2 Reduktion af Cementindhold
    - 21.3 Grønne Cementer
    - 21.4 Reduktion af Beton- og Armeringsforbrug
  - Skrevet sammen med min kollega Lars Nyholm Thrane og Dorthe Mathiesen, 49 sider
- Omdrejningspunktet er CO2 emissioner, som har sat dagsordenen i byggesektoren og i betonindustrien de sidste 3-4 år.

---

21 Eksternt miljø

21.1 - Grøn Beton (13 sider)

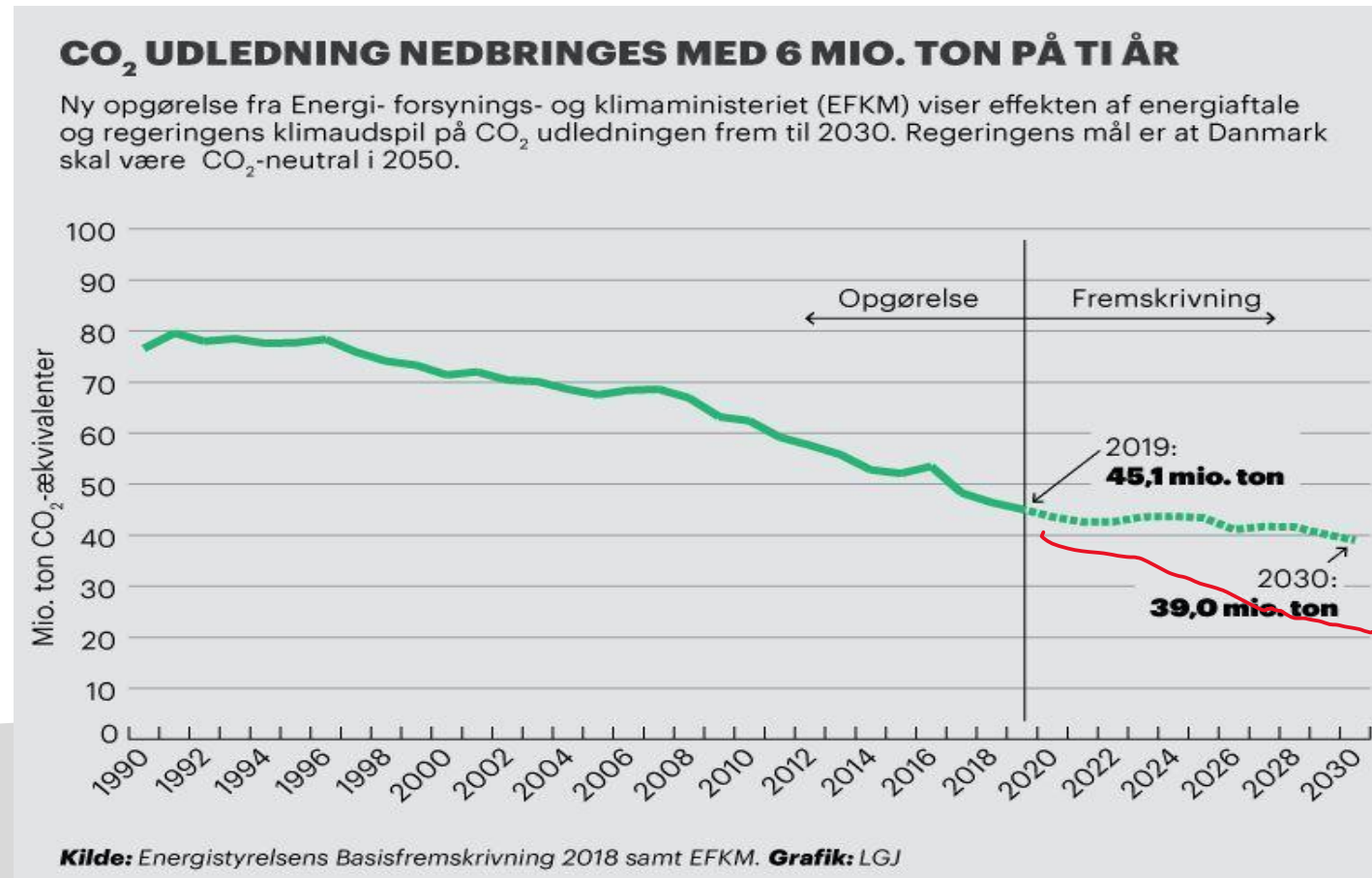
Sidst rev.: 03-11-2014

BAGGRUND

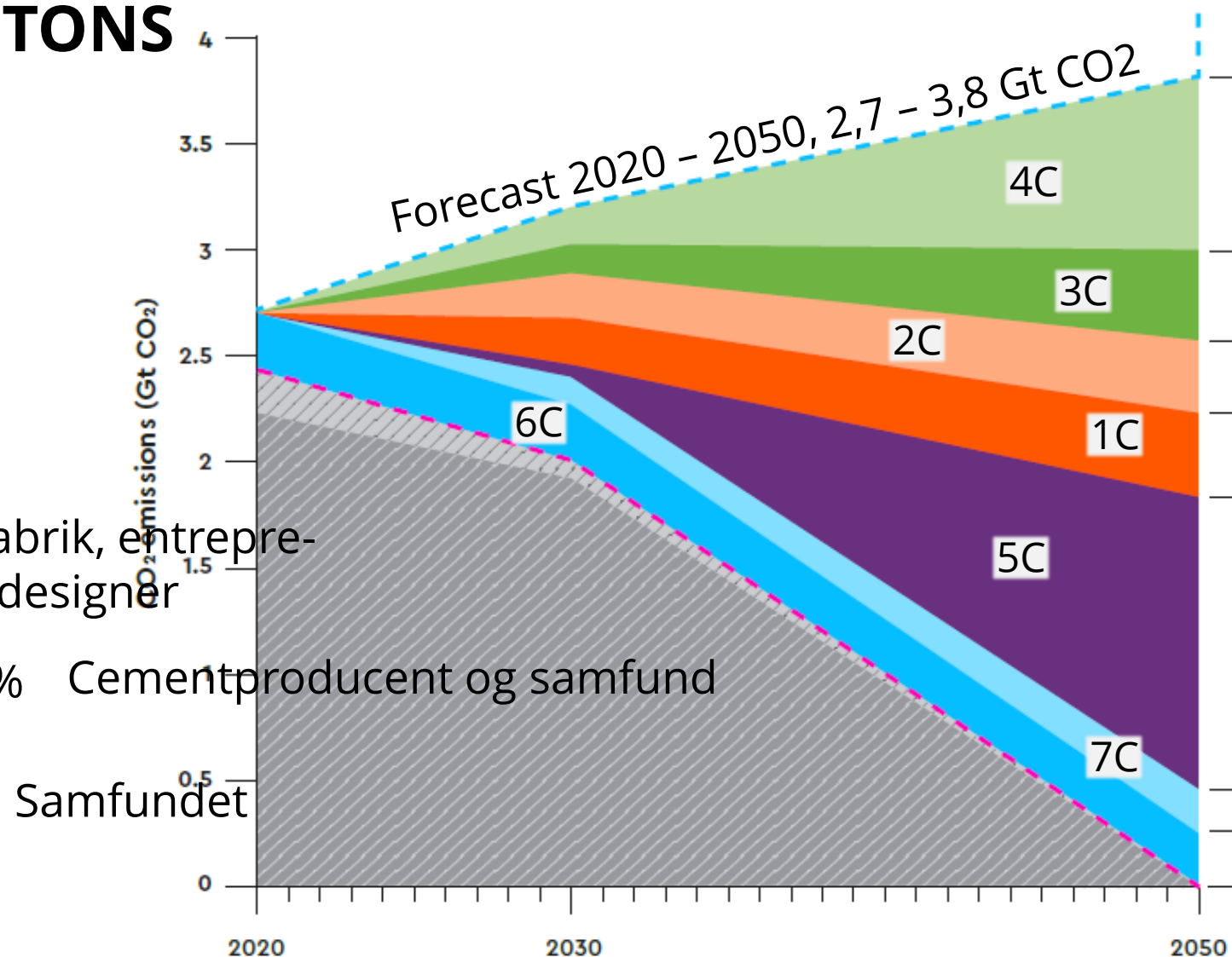
- Ingen er længere i tvivl om at byggeriet og især de tunge byggematerialer har stor indflydelse på bygningers samlede CO₂ aftryk:
  - 40% af Danmarks energi forbruges i bygninger
  - 35% af al affald kommer fra byggebranchen
  - 20% af Danmarks CO₂ udslip stammer fra drift af bygninger
  - 10% af Danmarks CO₂ udslip stammer fra materialeproduktion i byggeriet og til bygge- og anlægsprocessen

Klimalov: 70% reduktion i 2030 ift. 1990 niveau svarer til en halvering fra 2019 til 2030.

HVORDAN REDUCERES BETONS CO2 AFTRYK GLOBALT?

- Den globale cement- og beton-industri benytter de seks C'er til at opnå "net zero":
  - 1C – Clinker – 11% Cement-producent
  - 2C – Cement – 9% producent
  - 3C – Concrete – 11% Betonfabrik, entreprenør og designer
  - 4C – Construction – 22% nør og designer
  - 5C – Carbon capture, CCUS – 36% Cementproducent og samfund
  - 6C – Carbonation – 6% Samfundet
  - 7C – CO2 neutral electricity – 5% Samfundet

Kilde: GCCA 2050 Cement and Concrete Industry Roadmap for Net Zero Concrete, 2021

HISTORIK FOR GRØN BETON I DK

- I 1990'erne foregik der mange miljøprojekter med fokus på miljørigtig projektering og ressourceforbrug. Cirkulær økonomi og genanvendelse.
- I starten af nullerne blev der defineret en fælles nordisk beskrivelse af "grøn beton"
- I perioden 1998-2002 kørte Grøn Beton projektet med en bred gruppe af danske aktører

HISTORIK FOR GRØN BETON I DK

- ...
- I nullet blev der gennemført flere F&U projekter med genanvendelse, forurening fra formolier, udtørring af beton, termisk inert, indeklima mv.
- I perioden 2003-2006 deltog TI i et Europæisk projekt ECO-Serve, som fokuserede meget på cement, tilsætninger og CO2 emissioner samt på tilslagsproduktion.
- I perioden 2003-2005 foregik et stort nordisk F&U projekt omkring CO2 optag og karbonatiseringens rolle. Meget af arbejdet herfra er nu fast bestanddel i standarden for udarbejdelse af EPD'er til beton.
- I 10'erne har omdrejningspunktet været FutureCem, kalcineret ler og kalkfiller, som kulminerede med Grøn Beton II i 2014-2019 og senest Calliste projektet...

HVAD ER KOMMET MED I KAPITLET?

- Introduktion og historik inkl. Bæredygtig Beton initiativets Roadmap fra 2019 samt baseline
- Ordliste med vigtige begreber og forkortelser
- Beskrivelse af beton og armerings CO2 aftryk og de forskellige bidrags størrelser
- Forklaring af de vigtigste begreber for LCA og EPD, herunder CO2 optag i betonens brugsfase
- Kort om genanvendelse af nedknust beton som tilslag i ny beton og regler på området
- Eksempler på LCA og betons CO2 aftryk

HVAD ER IKKE KOMMET MED I KAPITLET?

- Det er ikke en komplet lærebog indeholdende alle cementtyper og betontyper.
- Kun beton med normal cement og bindere anvendt i Danmark. Andre cementteknologier (såsom alkali aktiveret) er ikke medtaget.
- Alternative armeringsformer (fx fibre eller ikke-metalliske) er ikke medtaget.
- Nye teknologier indenfor den grønne omstilling er ikke medtaget.
- Genbrug af hele komponenter af beton er ikke medtaget.
- Mørtler, reparationsmaterialer og diverse cementbaserede byggevarer er ikke medtaget.

BASELINE, 2019

- Baseret på produktionsmængder og branche-EPD'er, fase A1 – A3

Baseret på 2019 produktionstal	Produktion i mio. m ³ (mio. tons)	CO ₂ -udslip i mio. tons CO ₂ -eq	Emissionstal i kg CO ₂ -eq/kg
Fabriksbeton, byggeri	1,96 (4,6)	0,55 (36%)	0,12
Fabriksbeton, anlæg	0,64 (1,5)	0,36 (24%)	0,24
Betonelementer, i alt inkl. armering	0,87 (2,1)	0,29 (19%)	0,14
Belægninger	0,98 (2,3)	0,26 (17%)	0,11
Blokke og afløb	0,20 (-)	0,05 (4%)	-
I alt	4,65 (~10,5)	1,51 (100%)	~0,14

EKSEMPEL PÅ EPD DATA

- Miljøpåvirkninger i livscyklus for en kubikmeter produceret beton
- Følger standarden DS/EN 16757, Miljøvaredeklarationer – Produktkategoriregler for beton og betonelementer

... .. Livscyklusfaserne ... ..

Parameter	Enhed	Miljøpåvirkninger, C35/45 SCC									
		A1-A3	A4	A5	B1	B2-B7	C1	C2	C3	C4	D
Global opvarmning (GWP)	[kg CO ₂ ækv.]	3,00E+02*	4,22E+00	MND	$\frac{-1,41E+01^{**}}{-2,46E+00^{**}}$	MNR	1,18E+01	6,37E+00	6,54E+00	4,83E+00	-4,47E+00
Nedbrydning af ozonlaget (ODP)	[kg CFC11 ækv.]	3,80E-06	6,97E-16	MND	0,00E+00	MNR	1,50E-15	1,05E-15	5,27E-16	6,28E-15	-5,40E-14
Forsuring af jord og vand (AP)	[kg SO ₂ ækv.]	4,39E-01	9,81E-03	MND	0,00E+00	MNR	4,20E-02	1,48E-02	2,27E-02	1,47E-02	-2,45E-02
Eutrofiering (EP)	[kg (PO ₄) ³⁻ ækv.]	1,46E-01	2,37E-03	MND	0,00E+00	MNR	1,01E-02	3,57E-03	5,52E-03	2,82E-03	-4,57E-03
Troposfærisk ozondannelse (POCP)	[kg Ethen ækv.]	1,65E-02	-3,28E-03	MND	0,00E+00	MNR	4,07E-03	-4,95E-03	2,13E-03	-2,56E-03	-2,22E-03
Udtynding af abiotiske ikke-fossile ressourcer (ADPe)	[kg Sb ækv.]	6,49E-05	3,00E-07	MND	0,00E+00	MNR	6,46E-07	4,52E-07	2,27E-07	3,71E-07	-8,04E-07
Udtynding af abiotiske fossile ressourcer (ADPf)	[MJ]	1,41E+03	5,72E+01	MND	0,00E+00	MNR	1,23E+02	8,62E+01	4,32E+01	6,58E+01	-5,71E+01

Fødsel, produktion

Transport

Byggeplads

Brugsfase
CO₂-optag

Drift

... .. End-of-Life ... ..

EKSEMPEL, BETON, FASE A1-A4

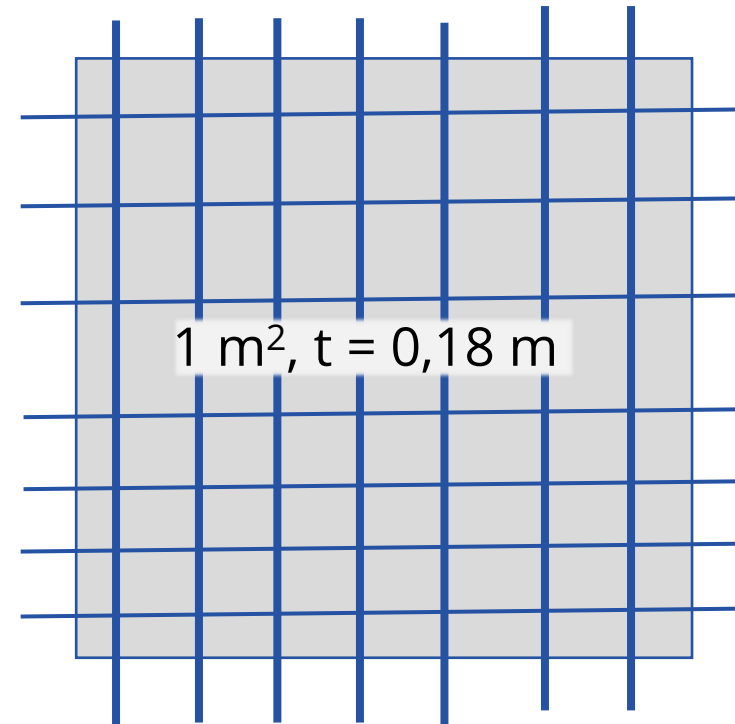
- Bidrag fra delmaterialer
- Bidrag fra intern transport
- Bidrag fra produktionen på fabrikken
- Bidrag fra transport til byggepladsen
- CO2 emissioner på selve byggepladsen medtages ikke

Eksempel på C30 M	Mængde	<i>Fase A1 Emissionstal</i>	Delma- aterialer, A1	Transport, Fase A2
Delmaterialer	kg/m ³	kgCO ₂ /kg	kgCO ₂ /m ³	kgCO ₂ /m ³
Rapidcement	335	0.86	288.1	2.2
Flyveaske	46	0.002	0.1	0.3
Mikrosilika	0	0	0.0	0.0
Vand	159	0.0005	0.1	0
Sand, 0-4 mm	698	0.003	2.1	2.1
Sten, sømaterialer	1005	0.003	3.0	3.0
Tilsætningsstoffer	4.5	0.5	2.3	0.0
	2247.5		295.6	7.6
Indhold af pasta	290 liter/m ³	ekskl. luft		
Nominelt v/c forhold	0.44			
Produktion på betonfabrik, Fase A3:			10	kgCO ₂ /m ³
Transport til byggeplads, Fase A4:			5	kgCO ₂ /m ³
I alt A1 - A4:			318.2	kgCO₂/m³

EKSEMPEL BETON OG ARMERING, A1-A4

- 0,18 m³ beton og 18 kg armering (100 kg/m³)
Total vægt ca. 440 kg/m²
- Emissionstal:
Beton: 300 til 350 kg CO₂e/m³
Armering: 0,4 til 0,8 kg CO₂e/kg
- Beton: 54 – 63 kg CO₂e/m²
Armering 7 – 14 kg CO₂e/m²
Totalt: 61 til 77 kg CO₂e/m², heraf 10 – 20%, der stammer fra armeringen

CO2-OPTAG, BRUGSFASEN B1

- Karbonatisering sker fra overfladen med en hastighed, der aftager med tiden og afhænger stærkt af betonens fugtighed og tæthed (styrkeklasse).

$$\begin{array}{ccccccc} \text{CO2-optag} & = & \text{Potentialiet} & \times & \text{C} & \times & \text{Dybde} \times \text{Areal} \\ \text{[kg CO2e]} & & \text{[kg CO2e / kg C]} & & \text{[kg C/m}^3\text{]} & & \text{[m]} \times \text{[m}^2\text{]} \\ & & \text{Cementtypen} & & & & \text{k} \cdot \sqrt{t} \\ & & \text{(klinkerandelen)} & & & & \text{(styrkeklassen, fugt, tid)} \end{array}$$

- Hvis overfladen er malet eller tapetseret reduceres hastighedsfaktoren k med 30%
- Model og inputparametre kan findes i standarden DS/EN 16757.
- Typisk opgives CO2-optag i beton-EPD'er opsummeret over en 100 års periode. Halvdelen finder sted indenfor de første 25 år.
- Jorddækkede konstruktioner karbonatiserer meget langsomt.

EKSEMPEL, BETONKONSTRUKTIONER, LCA

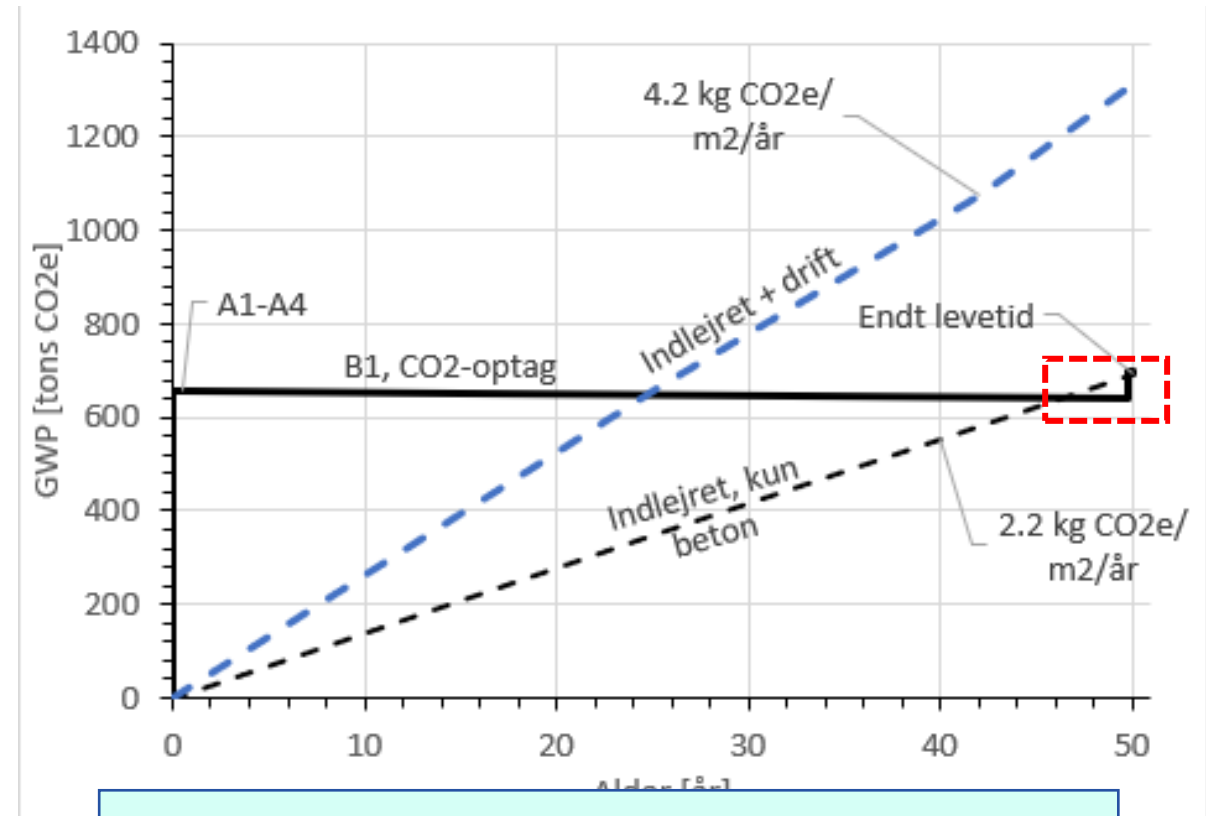
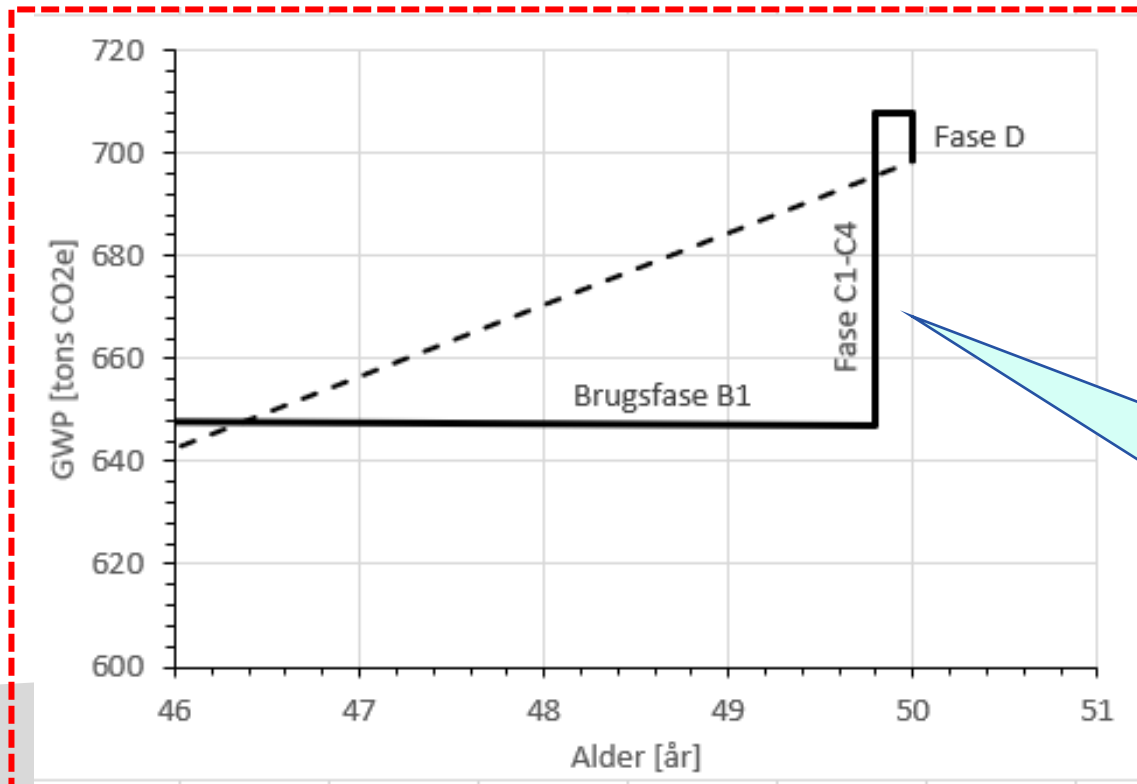
- Etagebyggeri, 6235 m²
Byggeri-case er taget fra Rambøll rapporten "CO₂-besparelse ved konventionelt byggeri", kan hentes fra Dansk Betons hjemmeside
- Emissioner på byggepladsen medtages ikke
- Armering udgør kun nogle få %
- Totalt = 112 kg CO₂e/m²

Etagebyggeri	Fundament/ terrændæk	Vægge, 200 mm	Sandwich- elementer	Huldæk, 220 mm	Total
Enhed	m ³	m ²	m ²	m ²	-
Mængder	430	1100	1700	6300	-
Armering [kg/Enhed]	40	10	15	3	-
Vægt pr. bruttoareal	165	75	137	349	725 kg/m²
Vægt i alt	1028	469	853	2174	4523 tons
Andel af total	22.7%	10.4%	18.9%	48.1%	100%
GWP, A1-A4, [kg CO ₂ e/Enhed]	239	68.5	92.4	51	-
GWP, A1-A4	102.8	75.4	157.1	321.3	657 tons CO₂e
GWP, B1 [kg CO ₂ e/Enhed]	-1.1	-1.2	-2	-0.7	-
GWP, B1	-0.5	-1.3	-3.4	-4.4	-10 tons CO₂e
GWP, C1-C4 [kg CO ₂ e/Enhed]	31	5.7	6.9	4.7	-
GWP, C1-C4	13.3	6.3	11.7	29.6	61 tons CO₂e
GWP, D [kg CO ₂ e/Enhed]	-5	-1	-1	-0.7	-
GWP, D	-2.2	-1.1	-1.7	-4.4	-9 tons CO₂e
I alt GWP	113.5	79.2	163.7	342.1	698 tons CO₂e
Andel af total	16.2%	11.3%	23.4%	49.0%	100%

EKSEMPEL, BETONKONSTRUKTIONER, LCA

- Etagebyggeri, 6235 m²
Byggeri-case er taget fra Rambøll rapporten "CO₂-besparelse ved konventionelt byggeri", kan hentes fra Dansk Betons hjemmeside

End-of-Life:

C1-C4: Nedrivning, sortering, transport, etc.
Udgør ca. 14 kg CO₂e/ton beton
D: Nyttiggørelse som erstatning for nye materialer i vejfyld mv. Udgør et negativt bidrag på ca. -2 kg CO₂e/ton beton.

AFSLUTTENDE BEMÆRKNINGER

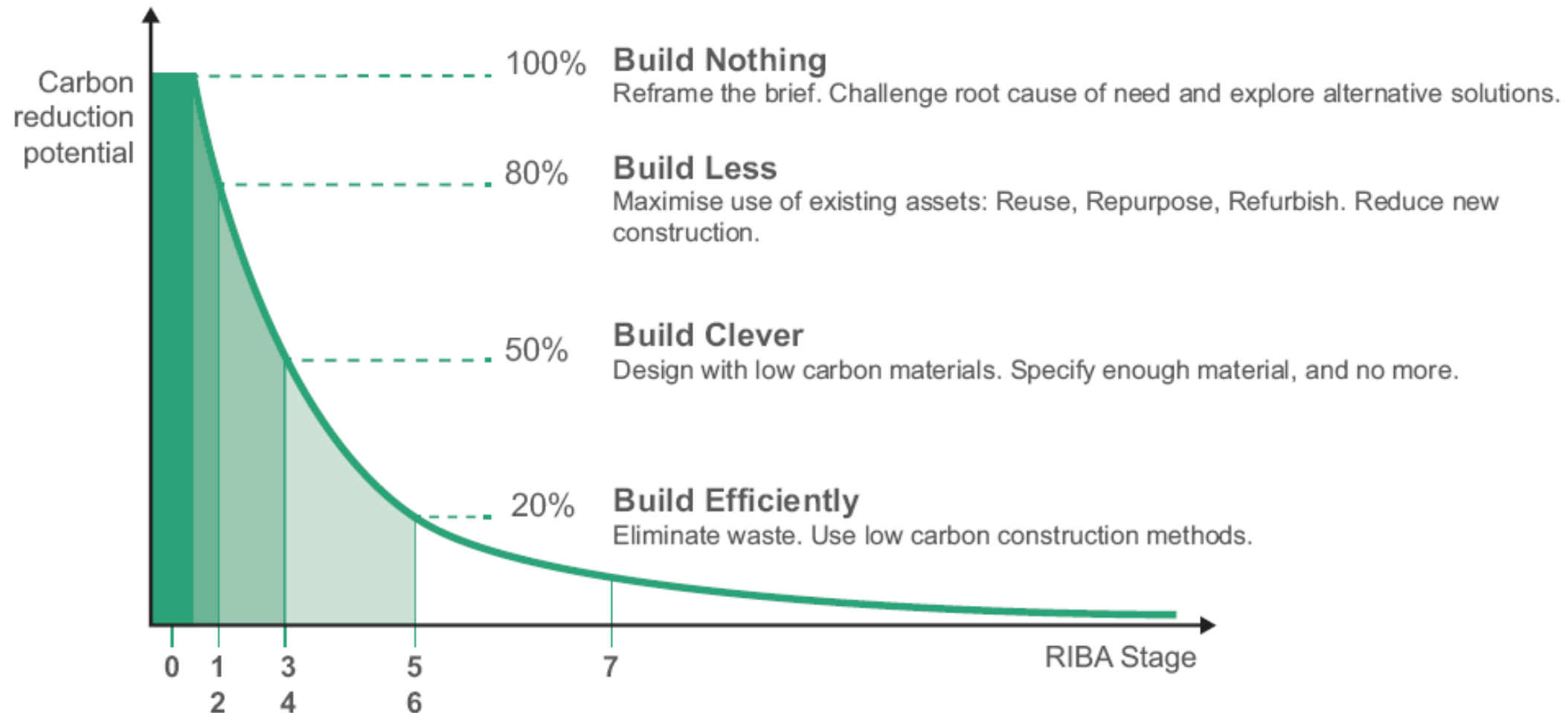

FREMTIDENS DESIGNERE VIL VIDE MERE END BLOT BETONENS STYRKEKLASSE

- Producenter skal kende deres produkters miljøaftryk igennem EPD'er og optimering
- Andre delmaterialer og armering vil også blive fokusområder i takt med at cementens aftryk reduceres. Fiberarmering kan også få en større rolle.
- Mindre plads til "one-size-fits-all" design og "over-engineering"
- Nye avancerede FE programmer gør optimering af betonbyggeri mere enkelt og det understøttes af den kommende nye revision af Eurocode 2
- Genbrug, zero-waste og genanvendelse skal tænkes ind
- ...

BÆREDYGTIGE BETONKONSTRUKTIONER SKAL TÆNKES IND TIDLIGT I PROJEKTET

Kilde: The Institution of Structural Engineers, UK, "Design for zero", 2021.

UDFORDRINGER PÅ DEN KORTE BANE

- Beton er ikke længere bare beton – større viden nødvendig
- Regler for anvendelse bliver mere kompliceret – mere kontrol og klare krav
- Produktionstid kan øges pga. langsommere styrkeudvikling mv.
- Levetid og holdbarhed skal dokumenteres i højere grad end nu – mere "performance based" og mindre "deemed-to-satisfy"
- Nye cementtyper og delmaterialer

TAK

- Spørgsmål

- Claus V. Nielsen
- cln@teknologisk.dk

